

# MU-102

March-2019

M.Ed., Sem.-II

## A-005 : Philosophy of Education

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : 14

- (1) 'દર્શન'નો શાબ્દિક અર્થ જણાવી, તેની વિશેષતાઓ ભારતીય દર્શનના અનુસાર જણાવો.
- (2) જ્ઞાનમીમાંસાના સંદર્ભમાં નીચેના મુદ્દાઓની ચર્ચા કરો :
  - (a) જ્ઞાનના વિવિધ સ્વરૂપો
  - (b) જ્ઞાતા અને જ્ઞાન પ્રક્રિયાની વિભાવના

અથવા

- (1) 'તત્ત્વજ્ઞાન શિક્ષણની ક્રિયાત્મક વિદ્યાશાખા છે.' આ વિધાનની ચર્ચા નીચેના મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને કરો :
  - (a) તત્ત્વજ્ઞાન એ શિક્ષણનું ચિંતનાત્મક પાસું
  - (b) ક્રિયાત્મક પાસાંનો શિક્ષણમાં વિનિયોગ
- (2) 'ફિલસૂફી કેળવણીને દિશા આપે છે.' વિધાનની ચર્ચા કરો.

(B) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (છમાંથી કોઈપણ ચાર) 4

- (1) તત્ત્વજ્ઞાનના બે કાર્યો જણાવો.
- (2) ફિલસૂફીની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરો.
- (3) મૂલ્યમીમાંસા એટલે શું ?
- (4) જ્ઞાન એટલે શું ?
- (5) જ્ઞાનમીમાંસા અનુસાર શિક્ષણની પદ્ધતિનું નામ લખો.
- (6) અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ પર તે રાષ્ટ્રના તત્ત્વજ્ઞાનની અસર ચર્ચો.

2. (A) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : 14

- (1) પ્રકૃતિવાદની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, તેના પાયાના સિદ્ધાંતો જણાવો.
- (2) વ્યવહારવાદની મુખ્ય ધારણાઓ જણાવી, વ્યવહારવાદી અભિગમથી ચાલતી માધ્યમિક શાળાના લક્ષણો જણાવો.

અથવા

- (1) અસ્તિત્ત્વવાદની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી તેના પાયાના સિદ્ધાંતો નોંધો.
- (2) આદર્શવાદની જ્ઞાનમીમાંસા વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરો.

- (B) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (કોઈપણ ત્રણ) 3
- (1) પ્રકૃતિવાદના પિતા કોને ગણવામાં આવે છે ?
  - (2) અસ્તિત્વવાદી શિક્ષણની પદ્ધતિ જણાવો.
  - (3) આદર્શવાદ આધારિત શિસ્તની વ્યાખ્યા આપો.
  - (4) 'સત્યમ્ શિવમ્ સુંદરમ્' એ શિક્ષણનું અંતિમ સત્ય છે. સ્પષ્ટ કરો.
  - (5) અસ્તિત્વવાદની નીતિ વિશેની માન્યતા શી છે ?
3. (A) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : 14
- (1) ઉપનિષદનો કેન્દ્રિય વિચાર જણાવો અને તેની શિક્ષણના સંદર્ભ સાથે ચર્ચા કરો.
  - (2) શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાનો કેન્દ્રીય વિચાર સ્પષ્ટ કરો. શિક્ષણ પદ્ધતિ અને શિસ્ત વિશેનો ગીતાનો એક સંદર્ભ લખો. તમારી માન્યતા સમજાવો.
- અથવા**
- (1) જૈનદર્શનની મૂલ્યમીમાંસા અને વિશેષતાની ચર્ચા કરો.
  - (2) બૌદ્ધદર્શનની શિક્ષણની ફિલસૂફી સ્પષ્ટ કરો.
- (B) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (છમાંથી કોઈપણ ચાર) 4
- (1) બુદ્ધિઝમ પ્રમાણે શિક્ષણની શિસ્તની વિચારધારા જણાવો.
  - (2) જૈનનો શબ્દાર્થ આપો.
  - (3) ભગવાન બુદ્ધનું પુરું નામ લખો.
  - (4) ઉપનિષદનું કોઈ એક વિધાન લખો.
  - (5) અપરાવિદ્યા એટલે શું ?
  - (6) 'બુદ્ધ વિચારસરણી મધ્યમ માર્ગીય તત્ત્વજ્ઞાન સૂચવે છે.' – અર્થ સમજાવો.
4. (A) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : 14
- (1) ગાંધીજીના શિક્ષણ ચિંતનની નીચેના મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં ચર્ચા કરો :
    - (a) કેળવણીની સંકલ્પના અને સિદ્ધાંતો
    - (b) શૈક્ષણિક પ્રદાન અને મૂલ્યાંકન
  - (2) શ્રી રવિન્દ્રનાથ ટાગોરની શિક્ષણની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, ઉદ્દેશોની ચર્ચા કરો.
- અથવા**
- (1) શ્રી અરવિંદનું તત્ત્વજ્ઞાન અને શિક્ષણનાં ક્ષેત્રમાં વિશિષ્ટ પ્રદાન શું છે ?
  - (2) ભારતીય તત્ત્વચિંતકોના દષ્ટિકોણથી વ્યક્તિ વિકાસને સ્પષ્ટ કરો.
- (B) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ત્રણના ઉત્તર આપો : 3
- (1) મહર્ષિ અરવિંદનું યોગ સાધના કેન્દ્ર ક્યાં આવેલું છે ?
  - (2) ગાંધીજીએ આપેલ શિક્ષણની વ્યાખ્યા લખો.
  - (3) અમદાવાદમાં સાબરમતી આશ્રમમાં ગાંધીજીના નિવાસસ્થાનનું નામ જણાવો.
  - (4) મહર્ષિ અરવિંદના અનુયાયી મેડમનું નામ લખો.
  - (5) પરાવિદ્યા એટલે શું ?

Seat No. : \_\_\_\_\_

# MU-102

March-2019

M.Ed., Sem.-II

## A-005 : Philosophy of Education

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) Answer the following questions : 14

- (1) Stating the meaning of Darshan, state their characteristics due to Indian philosophy.
- (2) Discuss Epistemology in the context of following points :
  - (a) Various forms of knowledge
  - (b) Subject and process of knowledge

**OR**

- (1) 'Philosophy as an applied discipline of education.' Explain this statement keeping in mind the following points :
  - (a) Philosophy contemplative aspect of education.
  - (b) Contribution of dynamic aspect of philosophy.
- (2) 'Philosophy gives direction to education.' Explain the statement.

(B) Answer the following questions : (any **four** out of **six**) 4

- (1) State two function of philosophy.
- (2) Give the concept of philosophy.
- (3) What is Axiology ?
- (4) What is the meaning of knowledge ?
- (5) State the teaching method regarding Epistemology.
- (6) Discuss the effect of philosophy of a particular nation on curriculum and syllabus.

2. (A) Answer the following questions : 14

- (1) Explain the concept and enlist the basic principles of Naturalism.
- (2) What are the main assumptions of pragmatism ? Mention characteristics of a high school having pragmatic approach.

**OR**

- (1) Explain the concept of Existentialism and state the basic principles of it.
- (2) Discuss the Epistemology of Idealism in detail.

- (B) Answer the following questions : (any **three** out of **five**) **3**
- (1) Who was considered as a Father of Naturalism ?
  - (2) Give the method of teaching of Existentialism.
  - (3) State the definition of Idealism Discipline.
  - (4) Clarify 'Stayam, Shivam, Sundram' are the extreme good of education.
  - (5) What is the belief regarding ethics of existentialism ?
3. (A) Answer the following questions : **14**
- (1) Explain the central thought of Upanishad discuss of in details in context to education.
  - (2) Explain that the central idea of Shrimad Bhagvad Geeta. Write one reference from Geeta for teaching method and discipline. Explain your belief.
- OR**
- (1) Discuss the Axiology of Jainism and explain its characteristics in details.
  - (2) Clarify the Educational Philosophy of Buddha Darshan.
- (B) Answer the following questions : (any **four** out of **six**) **4**
- (1) Mention the concept of discipline of education according to Buddhism.
  - (2) Give the synonyms of Jain.
  - (3) Give the full name of Lord Buddha.
  - (4) Write one statement of Upanishada.
  - (5) What is 'Aparavidhya' ?
  - (6) 'Buddhism suggest Madhyam Marge philosophy.' Explain the statement.
4. (A) Answer the following questions : **14**
- (1) Discuss the educational philosophy of Gandhi in context of the following points :
    - (a) Concept of education and principles
    - (b) Educational contribution and evaluation
  - (2) Clarify the concept of educational and discuss the aims of education given by Tagore.
- OR**
- (1) What is the specific contribution of Shri Aurobindo in the field of Philosophy and Education ?
  - (2) Clarify the individual development with the new point of Indian Philosophers.
- (B) Answer the following questions : (any **three**) **3**
- (1) Where is the Yoga Sadhana centre of Maharshi Arvind ?
  - (2) Write the definition of education stated by Gandhiji.
  - (3) Give the name of the Mahatma Gandhi's resident in Ahmedabad Sabarmati Ashram.
  - (4) Give the name of follower Medam of Maharashi Arvind.
  - (5) What is 'Paravidhya' ?